

/SULF/

Under de senaste 30 åren har resurserna per student på svenska högskolor och universitet stadigt minskat i relation till ökade kostnader och krav. Resurstilldelningssystemet sänker högre utbildning för både lärare och studenter.

30 år av underfinansiering

Hur systemfelet i resurstilldelningen sänker den högre utbildningen

30 år av underfinansiering

Jacob Adamowicz och Karin Åmossa

© Sveriges universitetslärare och forskare

Rapporten innehåller AI-bearbetad text

Sveriges universitetslärare och forskare

Ferkens gränd 4

111 30 Stockholm

kansli@sulf.se

08 505 836 00

Innehållsförteckning

Förord	5
30 år av underfinansiering	6
– Hur resurstilldelningssystemet sänker den högre utbildningen ..	6
<i>Sammanfattning</i>	6
13 miljarder back	6
Förslag till åtgärder.....	7
<i>Inledning</i>	8
Det går inte att undervisa snabbare	8
<i>Problembeskrivning</i>	8
Automatisk urholkning på grund av produktivitetsavdraget	8
<i>Syfte</i>	9
<i>Frågeställningar</i>	10
<i>Metod</i>	10
<i>Resultat</i>	12
Kostnadsutveckling	12
Ersättningsbeloppens utveckling	16
Produktivitetsavdragets effekt	21
Är den senaste kvalitetssatsningen en historisk satsning på STEM? ..	22
Utbildningskapacitet.....	24
<i>Diskussion</i>	25
Effektiviseringens konsekvenser	25
Förändrad studentpopulation.....	26
Fler studenter i behov av särskilt stöd	26
Ökad administration.....	27
Förutsättningar för utbildningsutbudet.....	28
Sammantagen konsekvensanalys.....	28
<i>Förslag till åtgärder</i>	29
<i>Referenser</i>	30

Tabellförteckning

Tabell 1. Arbetskostnadsindex (AKI) i konkurrensutsatt sektor, produktivitetsavdrag, statens löneindex respektive löneökningar inom högskolesektorn under perioden 1995–2023.....	13
Tabell 2. Ackumulerade kostnadsökningar sedan 1994.....	14
Tabell 3. Resursmix 2011–2023.....	15
Tabell 4. Sammanvägd kostnadsökning sedan 1994, åren 2017–2023.....	15
Tabell 5. HST, prestationsgrad, ersättningsbelopp, utveckling för ersättningsbelopp, kostnadsutveckling och behovet av förstärkning.....	18

Figurförteckning

Figur 1. Kostnads- respektive ersättningsutveckling under perioden 1994/95–2023. Index baseras på löpande priser.....	19
Figur 2. Utveckling för ersättningsbeloppen i fasta priser. 1994 års prisnivå.....	20
Figur 3. Kostnadsutveckling, genomsnittlig intäktsutveckling respektive intäktsutveckling utan produktivitetsavdrag under perioden 1994/95–2023.....	21
Figur 4. Behovet av ökning av resurser per student för naturvetenskap och teknik jämfört med regeringens kvalitetssatsning 2024 och 2025.....	23
Figur 5. Fiktiv utbildningskapacitet, utfall och fiktiv utbildningskapacitet med högre ersättningsbelopp 2023.....	24

Förord

Vi står inför en allvarlig kris inom högre utbildning. Under de senaste 30 åren har resurserna till våra universitet och högskolor stadigt urholkats. Effekterna är tydliga: större studentgrupper, mindre tid för varje student, överbelastade lärare och en växande administrativ börda som äter upp den tid som borde ägnas åt utbildningens kärna. Detta är ett direkt hot mot kvaliteten på vår högre utbildning, som slår direkt mot studenterna och därmed mot hela vårt samhälles framtid. Inte minst om vi ska vara en kunskapsnation i framkant.

För vi pratar om Sverige som en kunskapsnation, men verkligheten matchar inte längre visionen. Att försöka effektivisera utbildning på bekostnad av tid och resurser är inte bara ohållbart, utan sakta men säkert försämras vår konkurrenskraft internationellt. Utan omedelbara åtgärder kan vi snart ha tappat greppet om vår position som en ledande kunskapsnation.

I denna rapport framgår det tydligt vart vi är på väg, och det är helt fel väg. Om vi inte agerar nu och stoppar urholkningen, om vi inte återställer de nödvändiga resurserna och prioriterar utbildningens kvalitet, riskerar vi att göra irreparabla skador på vårt utbildningssystem.

Stockholm, september 2024

Sanna Wolk

Förbundsordförande, SULF

30 år av underfinansiering

– Hur resurstilldelningssystemet sänker den högre utbildningen

Under de senaste 30 åren har resurserna per student på svenska högskolor och universitet stadigt minskat i relation till ökade kostnader och krav. Ett system som från början var tänkt att effektivisera utbildningen har i stället lett till en allvarlig urholkning av resurserna, vilket hotar både kvaliteten på undervisningen och arbetsmiljön för lärare och forskare. Resurstilldelningssystemet sänker högre utbildning för både lärare och studenter.

Sammanfattning

13 miljarder back

Under de senaste 30 åren har resurserna per student på grund- och avancerad nivå minskat kraftigt i relation till de ökade kostnaderna, samtidigt som antalet studenter och den administrativa bördan har ökat. Detta har lett till att universitetslärare får allt svårare att upprätthålla kvaliteten i utbildningen och mycket av deras arbete sker på fritiden eller på den tid som är avsatt för forskning. Kostnaderna för högre utbildning har mer än fördubblats sedan mitten av 90-talet, men ersättningsnivåerna per student har inte hållit jämna steg med denna kostnadsökning. Detta har resulterat i att dagens högskoleutbildningar saknar över 13 miljarder kronor i finansiering, vilket motsvarar att en tredjedel av den utbildning som ges idag inte får någon ersättning jämfört med 1994/95.

Urholkningen av resurserna fortsätter med automatik år efter år, främst på grund av statens krav på effektivisering. Alla utbildningsområden påverkas av produktivitetsavdraget, som innebär att anslagen minskas varje år under pris- och löneomräkningen. Detta är en orimlig förväntning, eftersom undervisning inte kan effektiviseras på samma sätt som en industriell process utan att kvaliteten försämras. Effekten har blivit mindre undervisningstid per student, större grupper, mindre tid för lärarutveckling och ökad stress för lärare. Efter 30 år är effekterna kännbara för både lärare och studenter.

Rapporten jämför nuvarande kostnader och intäkter med när systemet sjösattes 1994/95. Resultaten visar att många utbildningsområden har drabbats av nedskärningar på mellan 30 och 40 procent, vilket innebär att det idag saknas totalt 13,2 miljarder kronor i finansiering. Exempelvis har utbildningsområdet undervisning fått en nedskärning på 42 procent och medicin 40 procent, medan humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi har skurits ner med 18 procent, trots att dessa redan hade låga ersättningsnivåer från början.

Förslag till åtgärder

Avskaffa produktivitetsavdraget

Produktivitetsavdraget, som årligen urholkar anslagen till högre utbildning och forskning, måste avskaffas. Detta avdrag tvingar lärosäten att försöka effektivisera undervisningen på ett sätt som inte är möjligt utan att försämra kvaliteten.

Höj ersättningsnivåerna för högre utbildning

För att möta de ökade kostnaderna för löner, lokaler och andra utgifter måste ersättningsnivåerna för högre utbildning höjas. Den nuvarande ersättningen har inte följt med kostnadsutvecklingen, och lärosätena behöver få ökade resurser för att kunna upprätthålla en hög kvalitet på utbildningen. Ersättningsnivåerna behöver ta i beaktning att utbildningsområdenas behov har förändrats sedan införandet samt att ersättningsnivåer inte beslutades utifrån behov när de infördes.

Inför ett långsiktigt och hållbart resurstilldelningssystem

Ett nytt resurstilldelningssystem som ger lärosätena stabila planeringsförutsättningar och långsiktig hållbarhet bör införas. Detta system måste vara flexibelt nog att kunna anpassas till kostnadsökningar och ta hänsyn till att olika utbildningsområden har olika resursbehov.

Minska kraven på administration och återrapportering

De administrativa kraven på lärosäten och lärare måste minskas. Genom att minska återrapporteringskraven och överföra administrativa uppgifter tillbaka till administrativ personal kan lärare få mer tid till undervisning och forskning, vilket skulle bidra till en förbättrad arbetsmiljö och undervisningskvalitet.

Säkerställ att resurstilldelningssystemet har utrymme för att möta studenter med behov av särskilt stöd

Systemet måste vara tillräckligt robust för att kunna möta behoven hos de allt fler studenter som kräver särskilt stöd, såsom studenter med funktionsnedsättningar.

Inledning

Det går inte att undervisa snabbare

Denna rapport belyser hur resurserna till svensk högre utbildning kontinuerligt har minskat genom ett resurstilldelningssystem som med automatik sänker anslagen. Om denna utveckling fortsätter, riskerar vi att kvaliteten i utbildningen försämras allvarligt. Staten förväntar sig att utbildningen ska bli billigare varje år, vilket har lett till att vi idag skulle behöva över 13 miljarder kronor extra för att återställa ersättningsnivåerna till de som gällde i mitten av 90-talet. Den genomsnittliga kostnaden per student är idag 86 300 kronor¹, och de 13 miljarder som saknas motsvarar finansieringen för cirka 150 000 genomsnittliga studenter. Samtidigt som Sverige strävar efter att konkurrera med kunskap och kvalitet, fortsätter urholkningen som gör det allt svårare att uppnå det målet.

Det är inte möjligt att utbilda studenter snabbare idag än på 90-talet. Studenter behöver tid med sina lärare, och lärarna behöver tid för att förbereda och efterarbeta sin undervisning för att säkerställa hög kvalitet. Dessutom har studentpopulationen förändrats vilket ytterligare ökar kraven på resurser. Högskolan kan inte betraktas som en fabrik där effektivisering kan ske på samma sätt som i industriell produktion – det tar fortfarande tid att lära. Det måste inte vara på detta sätt. Som jämförelse kan nämnas yrkeshögskolan, som är en statlig verksamhet men där produktivitetsavdrag inte tillämpas. I Danmark togs deras motsvarighet till produktivitetsavdraget bort 2020.

Ersättningsnivåerna per student (HST) och helårsprestation (HPR) varierar mellan olika utbildningsområden. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) påpekade redan 2015 att ersättningsnivåerna inte möter de ökade kraven på resurser som följer med mer heterogena studentgrupper och en differentierad undervisning². Sedan dess har de kraven ökat ytterligare. Det är därför djupt oroande att ersättningsbeloppen fortsätter att minska i förhållande till kostnaderna.

Problembeskrivning

Automatisk urholkning på grund av produktivitetsavdraget

Sveriges system för finansiering av högre utbildning har under lång tid systematiskt urholkats. De årliga pris- och löneomräkningarna inkluderar ett produktivitetsavdrag som utgår från effektiviseringskrav liknande dem som ställs på privata sektorer. Detta krav tar dock inte hänsyn till den unika karaktären av högre utbildning, där ökade krav på effektivitet inte innebär snabbare eller billigare undervisning utan i stället riskerar att sänka kvaliteten. Eftersom undervisning och lärarstöd kräver tid, har detta avdrag lett till att resurserna per

¹ UKÄ, UKÄ årsrapport 2024, 2024, s 110, siffran avser 2023.

² UKÄ, Uppföljning av kvalitetsförstärkning inom humaniora och samhällsvetenskap, 2015, s 26.

student har minskat år för år. Kostnaderna för högre utbildning har ökat avsevärt, men ersättningarna har inte följt med. Konsekvensen är att högskolorna idag saknar 13,2 miljarder kronor i finansiering jämfört med när systemet startade, vilket påverkar både kvaliteten på utbildningen och arbetsmiljön för lärarna.

Syfte

Syftet med denna rapport är att kartlägga och analysera utvecklingen av ersättningsbeloppen för högre utbildning från 1994/95 fram till 2023. Rapporten syftar till att tydliggöra hur den ekonomiska urholkningen har påverkat lärosätenas möjligheter att erbjuda kvalitativ undervisning och hur dessa nedskärningar påverkar lärare och studenter. Vi vill också belysa andra faktorer som kan påverka resurstilldelningen i förhållande till urholkningen, till exempel administrationens ökade omfattning och ökad diversifiering av studentgruppen.

Frågeställningar

1. Hur har ersättningsbeloppen för grundutbildningen utvecklats i förhållande till de faktiska kostnaderna från 1994/95 till 2023?
2. Vilka konsekvenser och risker uppstår när det gäller undervisningens kvalitet och lärarnas arbetsmiljö när resurserna per student minskar?

Metod

För lärosäten påverkar pris- och löneomräkningen både den totala ersättningen som respektive lärosäte har och ersättningen per student. Denna rapport fokuserar på effekterna pris- och löneomräkningen har på ersättningsbeloppen per student.

Utvecklingen för ersättningsbeloppen har beräknats utifrån ersättningen för en helårsstudent (HST) och en helårsprestation (HPR) för respektive år och utbildningsområdesgruppering. Data är hämtad från lärosätenas gemensamma regleringsbrev och SULF:s tidigare rapporter om urholkning. Utvecklingen för ersättningen i denna rapport är beräknad för hela tidsperioden från läsåret 1994/95.

Utvecklingen för kostnaderna har beräknats enligt den metod som används i rapporten Fortsatt utbyggnad - Fortsatt urholkning, XXXX i SULF:s skriftserie. Data är hämtad från lärosätenas årsredovisningar, Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, budgetpropositioner och SULF:s tidigare rapporter om urholkning. Övriga data är hämtad från Universitetskanslersämbetet (UKÄ).

För perioden 2017 till 2023 har följande data och källor använts för att beräkna utvecklingen för kostnader:

- Personalkostnader: kollektiv löneutveckling inom statlig sektor samt avgifter och skatter. Uppgifterna kommer från Arbetsgivarverket.³
- Lokalkostnader: kvadratmeterhyror från årsredovisningar från samtliga lärosäten som ingår i takbeloppssystemet samt uppgifter om kvadratmeter från Ekonomistyrningsverket. Utvecklingen för kvadratmeterhyran är viktad utifrån respektive lärosätes hyresökningar och antal kvadratmeter.
- Övriga förvaltningskostnader: omräkningstalen är hämtade ur uppgifter om pris- och löneomräkningen i respektive års budgetproposition.⁴

³ Siffrorna 2017–2023 gäller löneutveckling i hela staten och inte specifikt universitet och högskolor, men borde ligga tillräckligt nära för att vara relevant i beräkningen.

⁴ Eftersom samma värde används i beräkningen för faktiska kostnader som i Pris- och löneomräkningen så påverkar denna del inte skillnaderna i utveckling mellan ersättning och kostnader för 2017–2023 i rapporten. Omräkningstalet för övriga förvaltningskostnader baseras från och med 2022 på förändringen i konsumentprisindex.

- Resursmixen: beräkning utifrån det totala värdet för respektive kostnadstyp inom utbildningsverksamheten (exklusive uppdragsutbildning) för samtliga lärosäten. Data hämtad från UKÄ:s öppna databas.

I tidigare rapporter om urholkning från Sveriges universitetslärare och forskare har utvecklingen för ersättningsbeloppen viktats för att ta i beaktning genomströmning och förhållandet mellan HST och HPR. I denna rapport beräknas utvecklingen för ersättningsbeloppen helt på de värden som finns i regleringsbrevens respektive år. Viktningen i tidigare rapporter har gjort att utvecklingen för HST har vägt tyngre i det sammanvägda indexet för respektive utbildningsområde. Sedan införandet av ersättningsbeloppen har det vid flera tillfällen gjorts satsningar på ersättningsbeloppen som endast gått till HST-delen av studentersättningen. Utvecklingen inom vissa utbildningsområden för HST har därmed varit större än den för HPR. I tidigare rapporter har den sammanvägda utvecklingen därmed viktats upp eftersom HST-delen fått större tyngd än vid oviktade beräkningar. En svaghet med metoden i denna rapport är att den inte tar i beaktning att det normala är att lärosäten inte får full ersättning för prestationsdelen eftersom genomströmningen inte är 100 procent.⁵

⁵ Se till exempel UKÄ:s rapport "Uppföljning av ersättningsbeloppen för högre utbildning" för utvecklingen för ersättningsbeloppen uppdelat för HST och HPR.

Resultat

Kostnadsutveckling

Tabell 1 visar löneutvecklingen för konkurrensutsatt sektor (arbetskostnadsindex, AKI) för åren 1995–2023. Vid den årliga pris- och löneomräkning som ligger till grund för uppräkningsbeloppen dras också en viss procentsats av eftersom staten har krav på effektivisering, det så kallade produktivitetsavdraget. Produktivitetsavdraget ingår i pris- och löneomräkningen och har som tabell 1 visar legat mellan 1,14 och 1,82 procent de senaste fem åren. Genomsnittet för hela perioden är 1,47 procent. De ackumulerade löneökningarna för högskolesektorn har varit 135 procent sedan införandet av systemet 1994/95 samtidigt som staten endast har räknat upp den ordinarie löneomräkningen med 74 procent.

Tabell 1. Arbetskostnadsindex (AKI) i konkurrensutsatt sektor, produktivitetsavdrag, statens löneindex respektive löneökningar inom högskolesektorn under perioden 1995–2023.⁶

År	Arbetskostnadsindex	Produktivitetsavdrag	Statens löneindex	Löneökningar inom universitet och högskolor ⁷
1995/96	7,07%	1,86%	5,21%	6,08%
1997	5,51%	1,23%	4,28%	3,30%
1998	6,49%	3,20%	3,29%	3,00%
1999	3,47%	1,33%	2,14%	3,00%
2000	2,47%	1,35%	1,12%	3,00%
2001	2,49%	1,06%	1,43%	4,40%
2002	3,80%	1,68%	2,12%	3,70%
2003	4,10%	1,22%	2,88%	5,00%
2004	5,88%	1,51%	4,37%	2,70%
2005	3,46%	1,92%	1,54%	3,40%
2006	4,68%	1,85%	2,83%	4,30%
2007	2,97%	1,96%	1,01%	2,70%
2008	2,88%	2,10%	0,78%	4,50%
2009	3,12%	1,98%	1,14%	4,40%
2010	5,90%	1,47%	4,43%	2,20%
2011	1,78%	1,29%	0,49%	2,50%
2012	2,13%	1,21%	0,92%	2,30%
2013	1,37%	1,37%	0,00%	2,60%
2014	5,01%	1,11%	3,90%	2,20%
2015	1,96%	0,96%	1,00%	2,30%
2016	3,11%	0,76%	2,35%	2,60%
2017	2,67%	0,85%	1,82%	2,20%
2018	2,83%	0,82%	2,01%	2,70%
2019	1,79%	1,14%	0,65%	2,40%
2020	2,87%	1,27%	1,60%	2,50%
2021	2,72%	1,47%	1,25%	2,20%
2022	2,50%	1,41%	1,09%	2,30%
2023	2,31%	1,82%	0,49%	2,52%
Akkumulerat	159,59%	50,48%	73,90%	135,25%

För att få en bild över de totala kostnadsökningarna för personal behöver man också ta hänsyn till de skatter och avgifter som myndigheter är skyldiga att betala. För år 2023 var de sammanlagt strax över 52 procent. Detta är en ökning med 19 procentenheter sedan 1994. I resten av rapporten inkluderar förändring för lönekostnader även ökningen som beror av högre avgifter och skatter.

⁶ Data för åren innan 2016 tagna ur Åmossa, Systemfel i kunskapsfabriken, SULF 2018, s 9. Data för 2017–2023 från respektive års budgetproposition samt egna beräkningar utifrån data från Arbetsgivarverket.

⁷ 1995/1996 är totala löneökningen för båda kalenderåren.

Tabell 2 visar ökningen av de kostnader som ligger till grund för de beräkningar vi gjort över kostnadsutvecklingen sedan nuvarande resurstilldelningssystem infördes. De största ökningarna ligger på löner, följt av lokalkostnader.

Tabell 2. Ackumulerade kostnadsökningar sedan 1994⁸

År	Övriga förvaltningskostnader ökning	Total lönekostnadsökning	Lokalkostnadsökning
2011	23,28%	103,70%	31,36%
2012	23,46%	108,60%	32,39%
2013	23,31%	114,40%	35,19%
2014	23,35%	117,60%	36,22%
2015	23,65%	122,80%	39,12%
2016	24,83%	129,30%	42,58%
2017	25,14%	135,07%	43,10%
2018	26,33%	142,55%	47,86%
2019	28,50%	151,45%	54,12%
2020	30,47%	160,50%	60,33%
2021	32,48%	168,39%	63,32%
2022	33,14%	173,88%	70,35%
2023	36,02%	179,66%	85,38%

Alla kostnader väger inte lika tungt inom olika myndigheter och påverkar därför förhållandet mellan olika delar i pris- och löneomräkningen. Löner utgör till exempel den största delen av kostnaderna och ökningarna där blir extra märkbara. Därför behöver uträkningar av kostnadsökningar ta hänsyn till resursmixen.

Resursmixen visar hur resursförbrukningen ser ut på en genomsnittlig myndighet och den totala anslagsuppräkningsen en myndighet får beror på resursmix för det aktuella året. Tabell 3 visar hur resursmixen sett ut åren 2011 till 2023 för universitet och högskolor. Som synes väger löner allra tyngst och ökar, medan lokalkostnaderna väger minst.⁹

⁸ Data för åren innan 2017 tagna ur Åmossa, Systemfel i kunskapsfabriken, SULF 2018, s 10, Data för 2017–2023 egna beräkningar utifrån data från lärosätenas årsredovisningar, budgetpropositioner, Arbetsgivarverket och Ekonomistyrningsverket.

⁹ Förändringen i förhållandet mellan kostnadstyperna mellan 2016 och 2017 beror på förändring i metod. Från 2017 hämtas kostnaderna från lärosätenas årsredovisningar och gäller endast kostnader för utbildning exklusive uppdragsutbildning.

Tabell 3. Resursmix 2011–2023.¹⁰

År	Övriga förvaltningskostnader	Löner	Lokaler
2011	31,30%	57,70%	11,00%
2012	33,70%	56,00%	10,30%
2013	34,00%	56,00%	10,00%
2014	28,40%	61,00%	10,60%
2015	30,00%	60,00%	10,00%
2016	27,70%	62,50%	9,80%
2017	16,00%	67,28%	16,73%
2018	16,11%	67,49%	16,40%
2019	15,85%	67,97%	16,17%
2020	14,63%	69,50%	15,87%
2021	14,47%	69,85%	15,68%
2022	15,28%	69,04%	15,68%
2023	15,09%	68,43%	16,48%

För att få en rättvisande bild av kostnadsökningarna behöver man väga in både resursmixen och hur stora kostnadsökningarna har varit inom respektive kostnadsområde. Tabell 4 visar att de sammanvägda kostnadsökningarna sedan den nuvarande resurstilldelningssystemet infördes har varit 142 procent.

Tabell 4. Sammanvägd kostnadsökning sedan 1994, åren 2017–2023

År	Sammanvägd kostnadsökning sedan 1994/95
2017	102%
2018	108%
2019	116%
2020	126%
2021	132%
2022	136%
2023	142%

¹⁰ Data för åren innan 2016 tagna ur Åmossa, Systemfel i kunskapsfabriken, SULF 2018, s 11, Data för 2017–2023 egna beräkningar utifrån data från lärosätenas årsredovisningar under perioden.

Ersättningsbeloppens utveckling

Resurstilldelningen för utbildning i dagens system baseras på hur många studenter som finns inom respektive utbildningsområde och hur deras resultat ser ut, det vill säga hur många poäng de tar. Olika utbildningsområden har olika stora ersättningsbelopp som består av två delar, en volymbaserad och en prestationsbaserad del. Lärosätena får räkna av antal helårsstudenter (HST) och antal helårsprestationer (HPR) mot ett takbelopp.

Ersättningsbeloppen räknas vanligtvis upp med pris- och löneomräkningen men regeringen gör även särskilda satsningar som gör att ersättningsbeloppen för vissa utbildningsområden räknats upp mer under perioder. För att räkna ut hur mycket ersättningsbeloppen i praktiken har ökat har vi undersökt utvecklingen för summan av HST och HPR som de anges i regleringsbrev för respektive år.

Ersättningsbeloppen har under perioden 1994/95 till 2023 räknats upp med mellan 40 och 65 procent för de flesta utbildningsområden, förutom för HSJT där beloppen har räknats upp med 99 procent på grund av extra ersättning i så kallade kvalitetssatsningar. Uppräkningen för en genomsnittsstudent har varit 71 procent.¹¹

Tabell 5 visar uppgifter och behov för utbildningsområdena vid 2023 års slut. De första kolumnerna visar faktiska värden för 2023. De visar för respektive utbildningsområde fördelningen för HST, prestationsgrad och hur stor ersättningen är för HST och HPR. Därefter visas den indexerade utvecklingen för utbildningsområdet tillsammans med motsvarande kostnadsutveckling från det år som utbildningsområdet infördes.

Behovet av per capita-ökning baseras på kostnadsutvecklingen från det startår respektive utbildningsområde har. Utifrån det har vi räknat ut hur stora resurstillskott som skulle behövas för att återställa ersättningsbeloppen till 1994/95 års nivå, hur stora tillskott som skulle behövas per student och behovet av per capita-höjningar i procent. Tabellen visar att det saknas 13,2 miljarder kronor jämfört med 1994/95 varav nästan hälften skulle behöva tillföras utbildningsområdet natur, teknik och farmaci (NTF). Utbildningsområdet medicin skulle behöva ett tillskott på mer än 2 miljarder kronor för att nå upp till nivån då det nuvarande systemet startade.

Många utbildningsområden har tappat upp emot en tredjedel av den ersättningsnivå de hade 1994/95. Utbildningsområdet humanistiskt, samhällsvetenskapligt, juridiskt och teologiskt (HSJT) har haft flest kvalitetssatsningar sedan 1994/95 men behöver trots det en per capita-ökning på

¹¹ Snittstudenten baseras på hur HST-fördelningen mellan utbildningsområdena ser ut för respektive år utifrån data från UKÄ. Fördelningen används sedan för att vikt utvecklingen för respektive utbildningsområde inom utvecklingen för genomsnittsstudenten. Fördelningen för 2023 finns i Tabell 5.

22 procent för att nå upp till ursprungsnivån. Märk väl att ersättningen till HSJT var mycket låg från början, och har egentligen aldrig räckt till för att ge studenterna tillräckligt med tid med sina lärare.

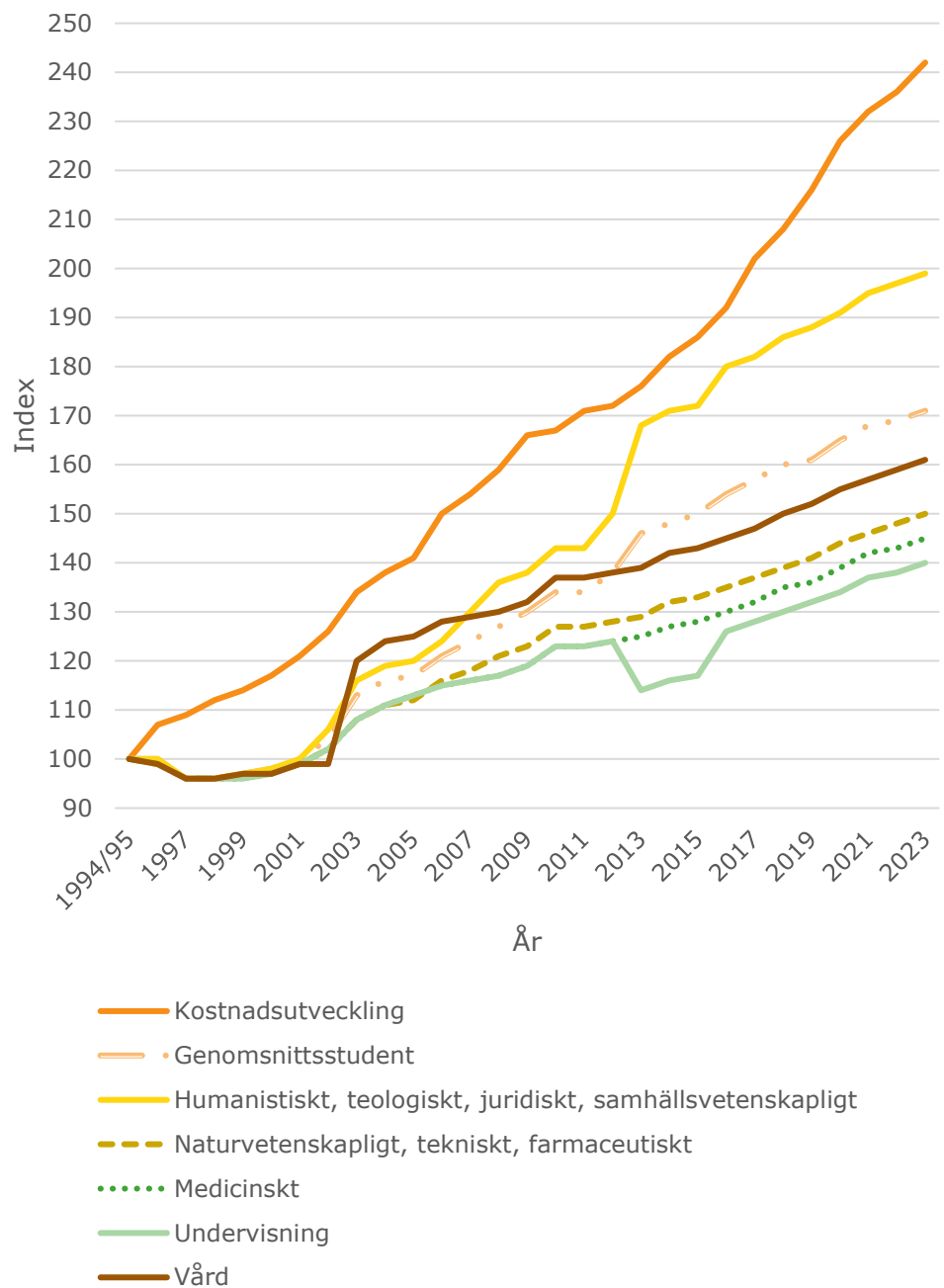
Diagram 1 visar utvecklingen av ersättningsbeloppen år för år för de största utbildningsområdena och täcker cirka 94 procent av alla studenter. Utvecklingen för snittstudenten inkluderar dock alla utbildningsområden och tar i beaktning respektive utbildningsområdets startår. För att åskådliggöra kostnads- respektive intäktsutvecklingen visas utvecklingen utifrån index 1994/95. Diagrammet visar tydligt effekten av de kvalitetssatsningar som regeringen gjorde för HSJT åren 2012–2013 samt 2015–2016. I budgetpropositionerna 2012 och 2013 tillfördes sammanlagt 800 miljoner kronor till HSJT, samtidigt som ersättningsbeloppen för undervisning sänktes med 8 procent. I tabellbilaga 1 finns utvecklingen uppdelad för alla utbildningsområden med referensvärden för kostnadsutvecklingen med startår 1994/95, 1995/96 respektive 2013.

Den indexerade utvecklingen för ersättningsbeloppen som presenteras i tabell 5 och figur 1 tar inte genomströmning i beaktning. Beräkningen av utvecklingen utgår från full ersättning för HST och HPR för respektive år och utbildningsområde. Beräkningarna för hur mycket medel som saknas totalt utgår från den faktiska ersättningen lärosätena fått för HST och HPR under 2023 och tar därmed genomströmningen i beaktning.¹²

¹² Utfallet för 2023 för HST och HPR utgår från de uppgifter i årsredovisningarna som inkluderar utbildningsområden. Dessa uppgifter inkluderar inte eventuella decemberprestationer eller avräkningar som sker inom särskilda satsningar, till exempel satsningar på livslångt lärande som fanns under 2023. Detta kan påverka beräkningen av genomströmning men även ersättningen för HPR. Både genomströmningen och ersättning för HPR i underlaget är därför något lägre än den faktiska. Ersättningen för utbildning för 2023 i tabell 5 utgör mer än 99,5% av den totala ersättningen som lärosätena fick inom takbeloppssystemet under 2023.

Tabell 5. HST, prestationsgrad, ersättningsbelopp, utveckling för ersättningsbelopp, kostnadsutveckling och behovet av ekonomisk förstärkning.

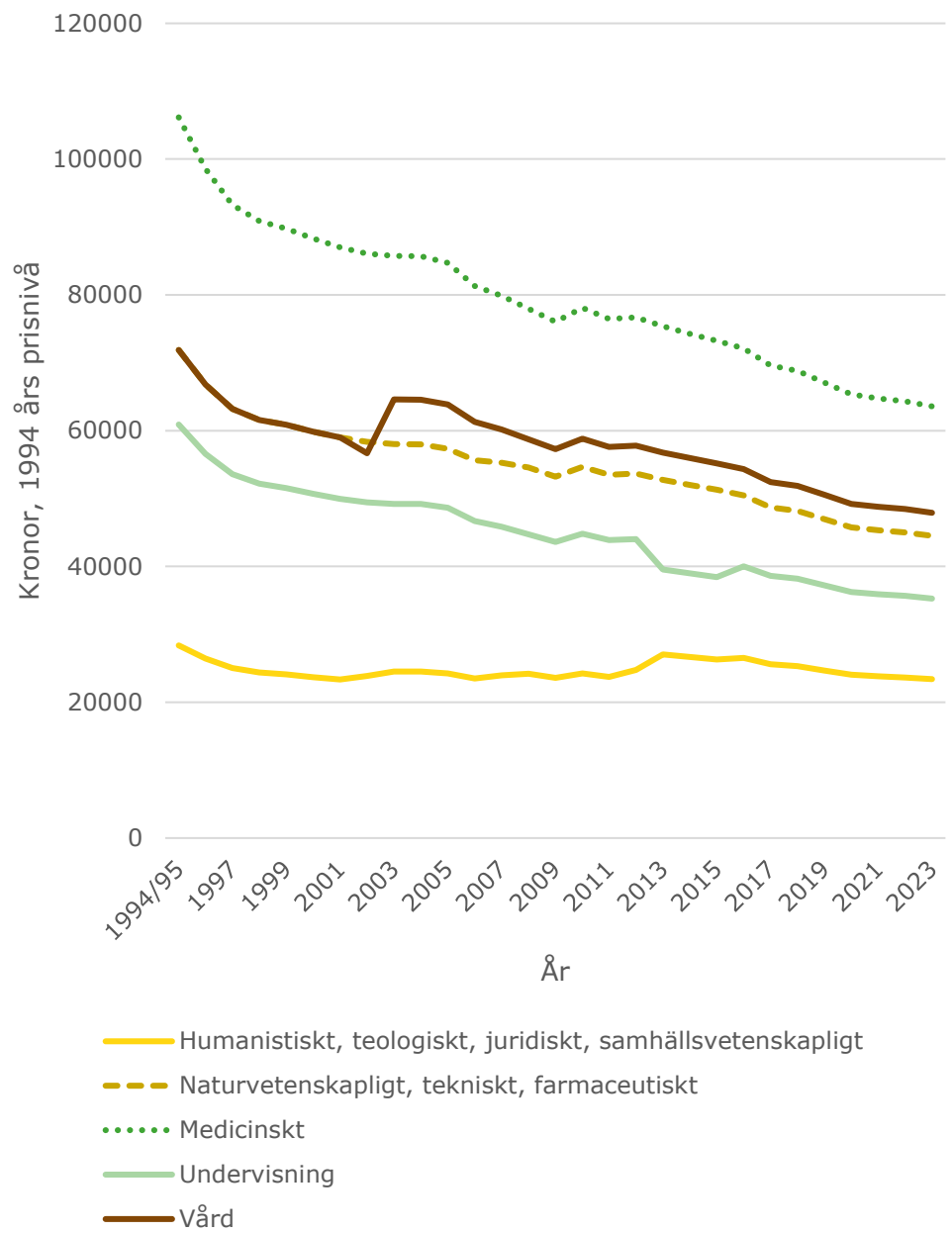
Utbildnings- område	HST 2023	Andel HST 2023	Prestationsgrad	Ersättning per 1 HST + 1 HPR (Kr)	Utveckling (Index)	Kostnadsutveckling (Index)	Beräknat behov av per capitahöjning	Beräknat behov av ökning av per capitaersättning (Kr)	Ersättning för utbildning 2023 (Miljoner kr)	Beräknat behov av ökning av anslag (Miljoner kr)
HSTJ	124 313	40,5%	76,6%	58 583	199	242	22%	12 659	6 386	1 380
NTF	103 064	33,6%	79,0%	112 480	150	242	61%	68 988	10 036	6 156
Medicinskt	20 816	6,8%	91,0%	159 254	145	242	67%	106 535	3 044	2 036
Undervisning	14 672	4,8%	91,3%	88 339	140	242	73%	64 361	1 196	872
Vård	23 749	7,7%	91,4%	119 993	161	242	50%	60 369	2 643	1 330
Odontologiskt	1715	0,6%	97,2%	115 116	145	242	67%	77 009	188	126
Övrigt	6592	2,1%	79,4%	88 030	145	242	67%	58 889	509	340
Dans	127	0,0%	95,3%	372 055	165	226	37%	137 927	45	17
Design	2179	0,7%	97,4%	275 814	149	226	52%	142 846	575	298
Idrott	1318	0,4%	87,4%	182 662	149	226	52%	94 602	223	116
Konst	794	0,3%	94,5%	347 778	150	226	51%	176 598	262	133
Media	298	0,1%	97,7%	626 261	149	226	52%	324 345	178	92
Musik	2017	0,7%	94,0%	241 353	150	226	51%	122 556	459	233
Opera	62	0,0%	95,2%	563 165	149	226	52%	291 667	33	17
Teater	207	0,1%	92,8%	510 453	150	226	51%	259 202	100	51
VFU	4686	1,5%	95,0%	120 461	127	137	8%	9 959	532	44
Total/snitt	306 609	100,0%			171	242	42%	-	26 411	13 240

Figur 1. Kostnads- respektive ersättningsutveckling under perioden 1994/95–2023. Index baseras på löpande priser.

Uppgifterna i figur 1 kan även användas för att presentera hur utvecklingen för ersättningsbeloppen sett ut med fasta priser. Kostnadsutvecklingen används då som deflator. I figur 2 visas utvecklingen för ersättningsbeloppen i fasta priser med 1994 års prinsnivå. I tabellbilaga 1 finns mer information om de

utbildningsområden som inte finns med i figur 2. Figur 2 visar att ersättningen i fasta priser har minskat med mellan 17 och 42 procent beroende på utbildningsområde.

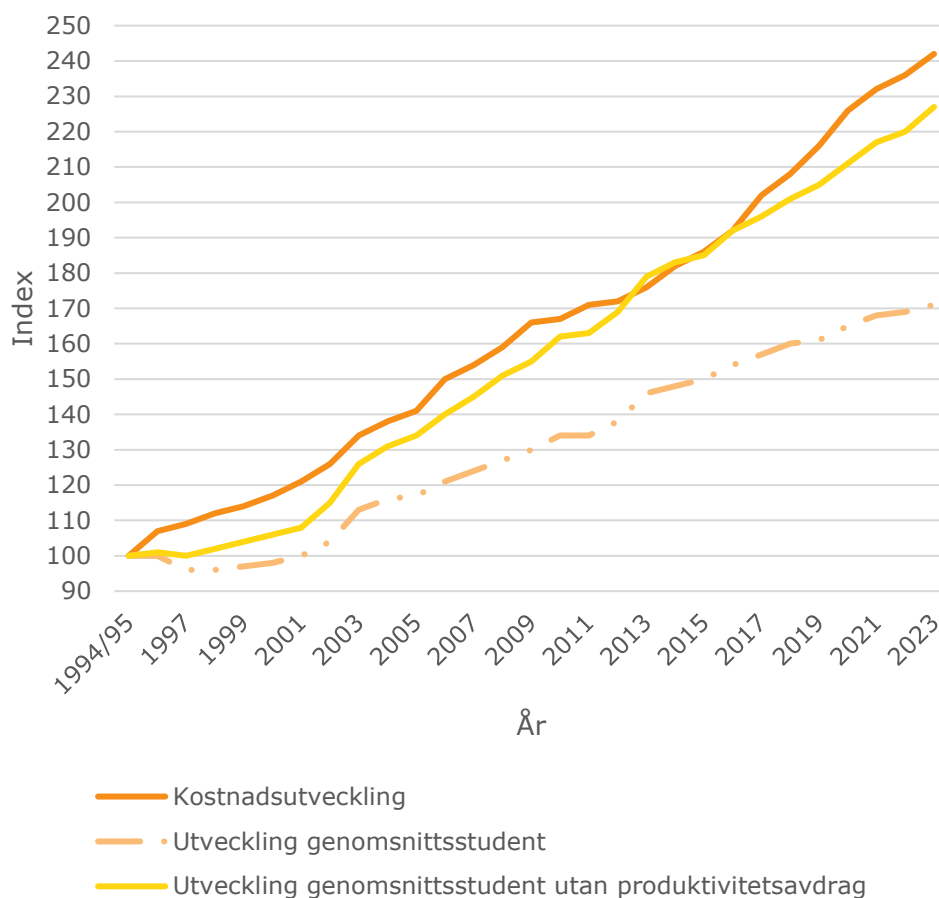

Figur 2. Utveckling för ersättningsbeloppen i fasta priser. 1994 års prisnivå.

Produktivitetsavdragets effekt

Produktivitetsavdraget påverkar endast löneomräkningstalet i pris- och löneomräkningen. För högskolesektorn påverkar alltså produktivitetsavdraget de 60 till 70 procent som utgör lönedelen i den årliga uppräknningen.

I figur 3 visas hur den genomsnittliga ersättningsutvecklingen hade varit om produktivitetsavdraget inte funnits. Utan produktivitetsavdraget så hade ersättningen för genomsnittsstudenten varit 33 procent högre 2023. Ur figuren framgår också att även utan produktivitetsavdraget hade det saknats medel för att utvecklingen för ersättningen skulle motsvara kostnadsutvecklingen. Ersättningen för genomsnittsstudenten behöver höjas med sju procent utöver kompensationen för produktivitetsavdraget för att nå upp till motsvarande 1994 års nivåer.¹³ Det räcker alltså inte att ta bort produktivitetsavdraget för att fullt ut återställa köpkraften till 1994 års nivå, detta trots att särskilda satsningar gjort att ersättningsbeloppen ökat mer än ordinarie pris- och löneomräkningen.

Figur 3. Kostnadsutveckling, genomsnittlig intäktutveckling respektive intäktutveckling utan produktivitetsavdrag under perioden 1994/95–2023.

¹³ Endast HSTJ har haft en bättre utveckling för ersättning än det viktade genomsnittet. Det innebär att övriga utbildningsområden behöver ett tillskott som är större än sju procent.

Är den senaste kvalitetssatsningen en historisk satsning på STEM?

Utöver den vanliga uppräkningsen med pris- och löneomräkningen så har regeringen vid flera tillfällen gjort särskilda kvalitetssatsningar för att öka ersättningen per student.¹⁴

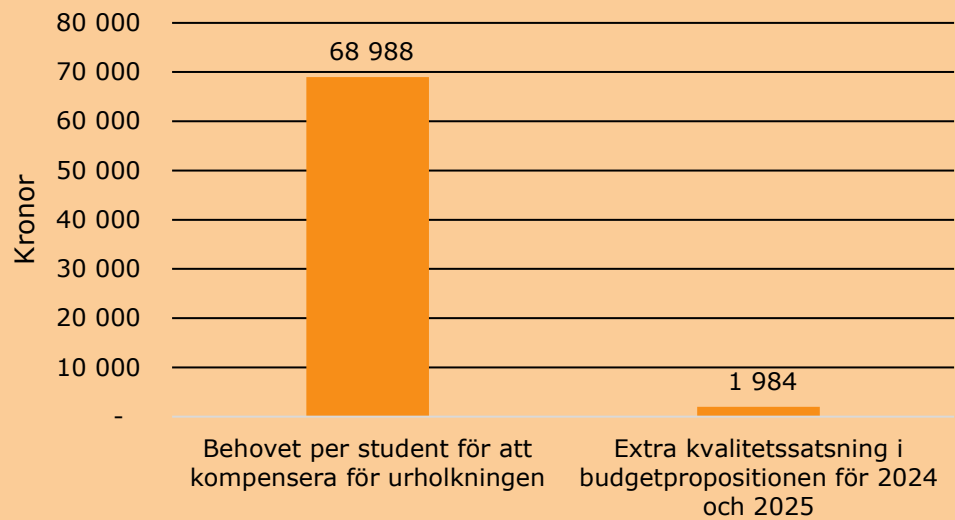
Utvecklingen i figur 1 visar att de tidigare kvalitetssatsningarna inte fullt ut kompenserat för urholkningen men att de påverkat utvecklingen på övergripande nivå. Den senaste kvalitetsförstärkningen, bortsett från den under budgetåret 2024, infördes 2013. HST-delen för HSTJ ökade med 20,4 procent utöver den vanliga uppräkningsen. Den totala ökningen för ersättningsbeloppen för HSTJ blev 11,8 procent för både HST och HPR. Regeringen har för innevarande budgetår gjort en ny kvalitetssatsning på teknikområdet, vilket påverkar ersättningsbeloppen för NTF.

Utöver den normala uppräkningsen av ersättningsbeloppen så har regeringen även ökat HST-delen för NTF med ytterligare 992 kr, vilket motsvarar en ökning med 1,6 procent. Ökningen mellan 2023 och 2024 blir totalt 4,4 procent för både HST och HPR i stället för ordinarie uppräkning på 3,5 procent. För 2024 uppgick totala värdet för satsningen till 100 miljoner kronor och när satsningen är fullt utbyggd 2026 kommer den omfatta totalt 305 miljoner kronor. Enligt regeringen ska satsningen möjliggöra mer lärarledd tid och tillgång till utbildningsmiljöer.¹⁵ Inför 2024 saknade NTF-området 68 988 kr per student och totalt 6,2 miljarder för alla studenter. I budgetpropositionen för 2025 presenterades att kvalitetssatsningen för 2025 innebär ytterligare en ökning på 992 kr per HST utöver ordinarie ökning.¹⁶

¹⁴ För en lista på tidigare satsningar se tidigare rapporter om urholkningen från SULF eller UKÄ:s rapport Uppföljning av ersättningsbeloppen för högre utbildning.

¹⁵ Utbildningsdepartementet, Regeringen kraftsamlar för att stärka ingenjörsländet Sverige, 2023.

¹⁶ Utöver kvalitetssatsningen för NTF innehåller budgetpropositionen för 2025 även en satsning på 1050 kr per HPR inom HSTJ.

Figur 4. Behovet av ökning av resurser per student för naturvetenskap och teknik jämfört med regeringens kvalitetssatsning 2024 och 2025.

Den senaste kvalitetssatsningen 2013 har följts upp av UKÄ och deras övergripande uppfattning är "att medlen har påverkat kvaliteten, men i stort sett enbart genom att lärosätena har kunnat bibehålla den befintliga kvalitetsnivån".¹⁷

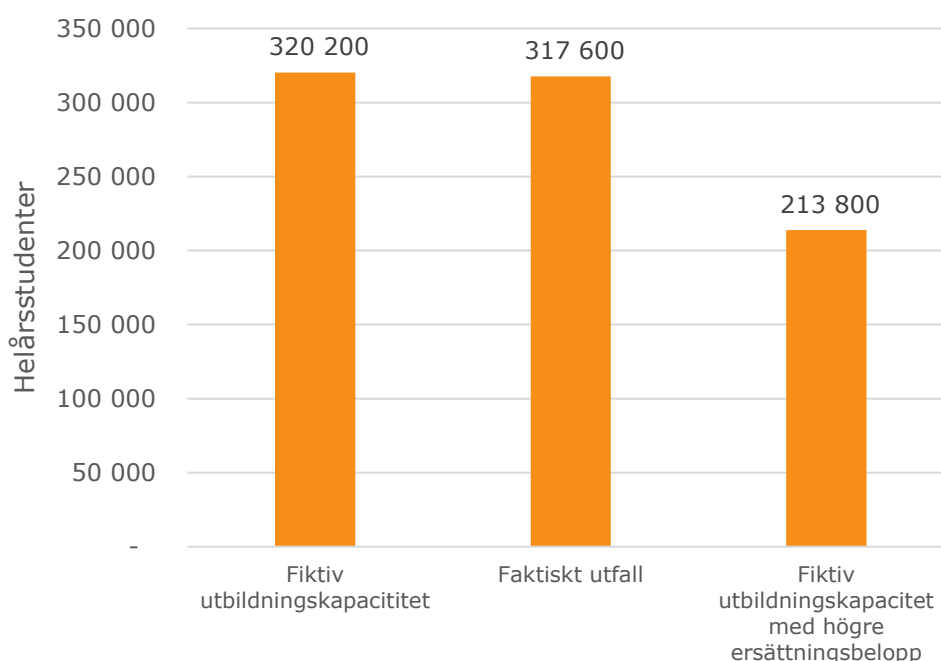
Några av anledningarna till slutsatsen är att kvalitetsförstärkningsmedlen kompenserat för sänkta takbelopp, ökade kostnader och/eller för tidigare interna omfördelningar i stället för att förbättra kvaliteten.¹⁸ Den senaste satsningen innan 2024, som var en större procentuell ökning för det berörda området, hade främst en bevarande effekt på kvaliteten i stället för förstärkande.

¹⁷ UKÄ, Uppföljning av kvalitetsförstärkning inom humaniora och samhällsvetenskap – Rapportering av ett regeringsuppdrag, 2015, s 2.

¹⁸ Ibid.

Utbildningskapacitet

Finansieringssystemet för högre utbildning har relativt stor flexibilitet och historiskt har det varit relativt stora skillnader mellan uppnådda takbelopp och det statliga utbildningsanslaget. Flexibiliteten i finansieringssystemet gör att samma anslag kan innebära stora skillnader i antal helårsstudenter, till exempel minskar antalet möjliga studenter om fler studenter läser kurser inom dyrare utbildningsområden. UKÄ beräknar årligen en fiktiv utbildningskapacitet på universitet och högskolor för att visa hur många studenter statsanslagen skulle räckta till att finansiera. För 2023 var den teoretiska utbildningskapaciteten 320 200 helårsstudenter för samtliga lärosäten. Det faktiska utfallet för 2023 var 317 600 helårsstudenter, det vill säga något lägre än det teoretiska taket.¹⁹ Samma metod som UKÄ använder går att applicera på ett hypotetiskt system där ersättningen till högre utbildning följt kostnadsutvecklingen. Den teoretiska utbildningskapaciteten blir då 213 800 helårsstudenter, en minskning med 33 procent.

Figur 5. Fiktiv utbildningskapacitet, utfall och fiktiv utbildningskapacitet med högre ersättningsbelopp 2023.

Om anslagen behålls på samma nivå så krävs det att 106 400 helårsstudenter tas bort om lärare ska ha samma förutsättningar som 1994/1995. I praktiken innebär det att en tredjedel av dagens studenter undervisas utan ersättning.

¹⁹ För mer information om utbildningskapacitet och UKÄ:s metod se UKÄ:s årsrapport 2024, s 110.

Diskussion

Rapporten visar att urholkningen av resurser varit stor sedan systemet infördes för trettio år sedan. Anslagen behöver höjas med femtio procent för att fullt ut kompensera för skillnaden i utveckling mellan kostnader och ersättning. Det innebär att en tredjedel av all utbildning ges utan ersättning jämfört med när systemet startade.

Mycket har förändrats sedan finansieringssystemet infördes i mitten av 90-talet. Bland annat har digitaliseringen förändrat arbetslivet och verksamheten på lärosätena. Digitaliseringen har dock inte bara varit en vinst och för lärare har det bland annat lett till att de idag ansvarar för en större del av administrationen. Det är svårt att säga exakt hur olika delar av verksamheten har utvecklats. I vissa avseenden har sektorn blivit mer kostnadseffektiv än för 30 år sedan, till exempel inom delar av administrationen. Det är dock tydligt att finansieringssystemet påverkar kärnverksamheten på universitet och högskolor negativt. Nedan följer några resonemang om effekterna och svårigheterna med ständig effektivisering.

Effektiviseringens konsekvenser

Nuvarande system för resurstilldelning tar inte hänsyn till den specifika verkligheten inom högre utbildning, där undervisning inte kan "effektiviseras" på samma sätt som i industrisektorn. De årliga avdragen innebär att lärosäten förlorar resurser samtidigt som löne- och kostnadsökningar sker, vilket direkt påverkar kvaliteten på undervisningen. För att kunna upprätthålla undervisningskvalitet behöver varje student fortfarande tid med sina lärare, och lärare behöver tid för förberedelser, efterarbete och pedagogisk utveckling. Effekten av produktivetskraven har varit mindre undervisningstid, större studentgrupper och en överbelastad lärarkår. I en rapport från SNS berättar lärare hur de upprätthåller god kvalitet trots förutsättningarna. Lärarna svarar bland annat att de jobbar på sin fritid eller forskningstid eller att de anpassar typen av examination utifrån ekonomin i stället för genom pedagogiska avvägningar.²⁰ Rapportförfattarna sammanfattar intervjuerna på följande sätt, vilket stämmer bra överens med det vi får höra från våra medlemmar:

"Sammantaget framkommer att effekter av ökat studentantal och minskad tilldelning per student får konsekvenser för undervisningen i form av reviderat innehåll i utbildningen, andra former för undervisning och examination som kräver mindre resurser. En annan effekt är att lärare upplever sig otillräckliga då de vet vad som krävs för god kvalitet i utbildningen men inte upplever sig ha möjlighet att genomföra detta."²¹

²⁰ Brommesson, D. Nordmark, S. & Ödalen, J. Massuniversitetets utmaningar för kvaliteten på högre utbildning, 2024, s 11.

²¹ Ibid, s 77.

Med dagens resurser är det inte möjligt att fortsätta effektivisera utan att kompromissa med kvaliteten, vilket också leder till en försämrad arbetsmiljö för lärare. Med urholkningen som fortsatt och blivit ännu större sedan SULF:s tidigare rapporter i ämnet är detta ett akut problem som måste åtgärdas. Styrningen behöver inte se ut på detta sätt. Som jämförelse kan nämnas yrkeshögskolan, som är en statlig verksamhet men där produktivitetsavdrag inte tillämpas. I Danmark togs deras motsvarighet till produktivitetsavdraget bort 2020.

Produktivitetsavdraget bör avskaffas för att stoppa den nedåtgående spiralen som urholkningen innebär. Dessutom behövs en analys av hur detta avdrag kan ha påverkat specifika utbildningsområden olika.

Förändrad studentpopulation

I och med högskolans utbyggnad sedan 90-talet så har även studentpopulationen delvis förändrats. Fler studenter innebär också att förkunskaperna förändras, vilket även syns i statistiken. Antalet registrerade studenter på svenska lärosäten har sedan 1994 ökat från 231 000 till 349 000.²² Antalet nybörjare har under samma period ökat med 46 procent. I början av 90-talet var det cirka 20 procent som fortsatte till högskolan i anslutning till att de tog studenten. Bland dem som tog studenten 2020 var motsvarande siffra 28 procent.

Tillgången till högre utbildning för fler är viktigt både för individerna och samhället. Det är positivt för samhället att fler läser vidare, men när fler blir antagna så påverkas även förkunskaperna. Högskolan behöver kunna möta en mer heterogen studentgrupp men då krävs det att lärarna får rätt förutsättningar. Den ständiga urholkningen försämrar i stället förutsättningarna.

Fler studenter i behov av särskilt stöd

Antalet studenter som behöver särskilt stöd har ökat markant sedan mitten av 90-talet, till följd av en bredare rekrytering av studenter från olika bakgrunder. Med en mer heterogen studentgrupp följer större krav på differentierad pedagogik och individanpassad undervisning. Exempelvis har antalet studenter med någon form av funktionsnedsättning vid Lunds universitet ökat med nästan 300 procent de senaste tio åren, och det är inte unikt. Samma utveckling ses på nationell nivå.²³

Lärare behöver nu ägna mer tid åt att stötta studenter med varierande förkunskaper och särskilda behov, utan att några extra resurser tillförs för detta. Trots de ökade kraven på lärarna har ersättningsnivåerna inte anpassats, vilket innebär att den breddade rekryteringen till högskolan sker utan tillräckligt stöd från staten.

En resurstilldelning med luft i systemet behöver etableras för att möta behoven hos studenter med särskilt stöd. Detta skulle inte bara förbättra lärarnas

²² Data från UKÄ:s Årsrapport 2024. Inresande studenter ej inräknade.

²³ Wallén Widung, M, Stor ökning av studenter som behöver särskilt stöd, 2023.

arbetsmiljö utan också säkerställa att dessa studenter får den hjälp de behöver för att klara sina studier.

Ökad administration

I debatten lyfts då och då att stödverksamheten vid lärosätena bör kunna effektiviseras och att produktivitetsavdraget i alla fall bör vara kvar för verksamheten inom förvaltningen. Förutsättningarna för effektivisering för utbildning och stödverksamheten skiljer sig åt. Fackförbundet ST har skrivit en rapport om förutsättningarna för effektivisering inom statlig sektor. De argumenterar för att produktivitetsavdraget fungerar dåligt för offentlig verksamhet.²⁴ Utöver grundpremisen att offentlig verksamhet inte kan effektiviseras på samma sätt som privat tjänstesektor så har statens styrning av universitet och högskolor dessutom motverkat eventuella effektiviseringsmöjligheter inom administrationen.

I en rapport skriven för Sveriges universitets- och högskoleförbund visar Shirin Ahlbäck Öberg och Johan Boberg hur utvecklingen vad gäller ökad kontroll och ökad byråkratisering sett ut sedan 1993. En viktig slutsats i rapporten är att den politiska styrningen ökat med mer målsättningar, pålagor och uppföljning som kräver omfattande administrativt arbete. Om det funnits förutsättningar för att effektivisera administrationen så har det samtidigt motverkats genom statens styrning med större krav på delar av verksamheten som inte är utbildning eller forskning.²⁵

Den ökade administrativa och byråkratiska bördan påverkar inte bara stödverksamheten utan också lärarna. Den administrativa bördan för universitetslärare har ökat avsevärt, delvis på grund av digitalisering, men också på grund av ökade krav på åiterrapportering. Tid som lärare tidigare kunde lägga på undervisning och forskning går nu åt till administration. Dessutom har de system som digitaliseringen fört med sig, som Ladok och plagiatkontroller, ofta flyttat administrativt arbete från administratörer till lärarna själva. Denna utveckling har gjort det svårt för lärarna att upprätthålla en rimlig balans mellan undervisning, forskning och administration.

Administrativa uppgifter måste återföras till särskild administrativ personal, och digitala system bör utvärderas för att säkerställa att de verkligen underlättar arbetet i stället för att skapa mer arbetsbelastning för lärare. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att staten styr på ett sätt som inte ökar behovet av administration.

²⁴ Fackförbundet ST, Urholkad stat, 2022.

²⁵ Ahlbäck Öberg, S. & Boberg, J. Ökad kontroll och ökad byråkratisering - En kartläggning av statens styrning av universitet och högskolor, 2024.

Förutsättningar för utbildningsutbudet

Urholkningen påverkar inte bara förutsättningarna för genomförandet av enskilda kurser utan har även konsekvenser för utbildningsutbudet. Finansieringssystemet för högre utbildning bygger på att lärosäten får pengar när det finns studenter på en kurs och att studenterna sedan klarar examinationerna.

Detta fördelningssystem tillsammans med den ständiga urholkningen gör att det inte är ekonomiskt hållbart att ha vissa utbildningar trots att det finns en efterfrågan bland studenter och ett behov i samhället. Eftersom förutsättningarna redan är ansträngda efter trettio år av urholkning så är marginalerna små när genomströmningen eller söktrycket förändras. I tabellbilaga 2 finns data för hur urholkningen påverkat ersättningen för en exempelstudent på 16 program. I tabellbilagan kan man se hur mycket mindre ersättning lärosätet får för en student som genomgått hela utbildningen på de utvalda utbildningsprogrammen.

Finansieringssystemets konstruktion innebär även att det inte finns några särskilda medel för utveckling av nya program eller kurser, utan resurserna behöver hämtas från kurser som redan har studenter. Urholkningen påverkar därmed inte bara förutsättningen för kvaliteten på redan existerande utbildning, utan även hur mycket tid det finns att fördela till utveckling av nya utbildningar. Det finns idag ett stort tryck från samhället att utbildningsutbudet behöver förändras, bland annat för att bättre passa till den grupp som studerar med omställningsstudiestödet. När lärare jobbar på fritiden för att få ihop de kurser som redan finns idag så finns det lite tid för utveckling av nya kurser och program.

Ersättningsnivåer och finansieringssystem behöver inte bara ge förutsättning för att alla kurser kan hålla hög kvalitet idag. Ersättningsnivåerna behöver även ge förutsättningar för att möta dagens och framtidens behov av högre utbildning.

Sammantagen konsekvensanalys

Minskningen av resurser per student, tillsammans med ökade krav på administration och fler studenter med tillhörande förändring i behov har lett till stora påfrestningar för universitetslärare och utbildningssystemet som helhet. Lärare vittnar om att de ofta arbetar fler timmar än vad de får betalt för och att den tid de behöver för att förbereda och genomföra kvalitativ undervisning inte räcker till. Dessutom drabbar detta forskningen, eftersom lärarna ofta tvingas ta tid från sin forskning för att klara undervisningen.

Regeringen måste omedelbart se över hela finansieringssystemet för högre utbildning och säkra att de ökade kostnaderna för löner, lokaler och administration täcks av en rimlig ersättningsnivå. Detta är avgörande för att förhindra ytterligare kvalitetssänkningar i svensk högre utbildning och säkerställa att Sverige fortsätter att vara konkurrenskraftigt som kunskapsamhälle.

Förslag till åtgärder

Avskaffa produktivitetsavdraget

Produktivitetsavdraget, som årligen urholkar anslagen till högre utbildning och forskning, måste avskaffas. Detta avdrag tvingar lärosäten att försöka effektivisera undervisningen på ett sätt som inte är möjligt utan att försämra kvaliteten. Att avskaffa avdraget skulle motverka den ekonomiska urholkningen och säkerställa att utbildningskvaliteten inte påverkas negativt.

Höj ersättningsnivåerna för högre utbildning

För att möta de ökade kostnaderna för löner, lokaler och andra utgifter måste ersättningsnivåerna för högre utbildning höjas. Den nuvarande ersättningen har inte följt med kostnadsutvecklingen, och lärosätena behöver få ökade resurser för att kunna upprätthålla en hög kvalitet på utbildningen och ge studenter den tid och det stöd de behöver. Ersättningsnivåerna behöver ta i beaktning att utbildningsområdenas behov har förändrats sedan införandet samt att ersättningsnivåer inte beslutades utifrån behov när de infördes.

Inför ett långsiktigt och hållbart resurstilldelningssystem

Ett nytt resurstilldelningssystem som ger lärosätena stabila planeringsförutsättningar och långsiktig hållbarhet bör införas. Detta system måste vara flexibelt nog att kunna anpassas till kostnadsökningar och ta hänsyn till att olika utbildningsområden har olika resursbehov.

Minska kraven på administration och återrapportering

De administrativa kraven på lärosäten och lärare måste minskas. Genom att minska återrapporteringskraven och överföra administrativa uppgifter tillbaka till administrativ personal kan lärare få mer tid till undervisning och forskning, vilket skulle bidra till en förbättrad arbetsmiljö och undervisningskvalitet.

Säkerställ att resurstilldelningssystemet har utrymme för att möta studenter med behov av särskilt stöd

Systemet måste vara tillräckligt robust för att kunna möta behoven hos de allt fler studenter som kräver särskilt stöd, såsom studenter med funktionsnedsättningar. Det är avgörande för att säkerställa att dessa studenter får den hjälp de behöver för att klara sina studier.

Referenser

Ahlbäck Öberg, S. & Boberg, J. (2024). Ökad kontroll och ökad byråkratisering - En kartläggning av statens styrning av universitet och högskolor. SUHF.

Brommesson, D. Nordmark, S. & Ödalen, J. (2024). Massuniversitetets utmaningar för kvaliteten på högre utbildning. SNS.

Eriksson, L., & Heyman, U. (2014). Resurser för utbildning och forskning. SUHF.

Fackförbundet ST. (2022). Urholkad stat - om produktivitetsavdraget i statlig sektor. Fackförbundet ST.

Fritzell, A. (2012). Fortsatt utbyggnad – fortsatt urholkning. SULF.

Fritzell, A., & Birath, B. (2001). Utbildning, utbyggnad, urholkning. SULF.

Gustavsson, M. (2022). Från automatisk uppräknig till automatiska avdrag - Finansieringsmodeller för högre utbildning 1958–2021, Statsvetenskaplig tidskrift, Nr 1/2022, Vol 124.

Riksrevisionen. (2010). Klassificering av kurser vid universitet och högskolor regeringens styrning och Högskoleverkets uppföljning, RiR 2010:4. Riksrevisionen.

Riksrevisionen. (2022). Räkna med mindre- den årliga omräkningen av myndigheternas anslag, RiR 2022:2. Riksrevisionen.

SOU 2007:81. (2007). Resurser för kvalitet.

Utbildningsdepartementet, (2024), Regeringen kraftsamlar för att stärka ingenjörsländet [Pressmeddelande].

Sverige <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/regeringen-kraftsamlar-for-att-starka-ingenjorslandet-sverige/> [Hämtat 2024-09-01]

UKÄ. (2015). Uppföljning av kvalitetsförstärkning inom humaniora och samhällsvetenskap. UKÄ.

UKÄ. (2017). Uppföljning av ersättningsbeloppen för högre utbildning. UKÄ.

UKÄ. (2024). UKÄ:s årsrapport. UKÄ.

Wallén Widung, M. (2023). Stor ökning av studenter som behöver särskilt stöd. LUM, Lunds universitets magasin. 2023-12-14. <https://www.lu.se/artikel/stor-okning-av-studenter-som-behoover-sarskilt-stod> [Hämtad 2024-09-02].

Åmossa, K (2018). Systemfel i kunskapsfabriken - om urholkning av ersättningsbeloppen till högre utbildning. SULF.

Data – beräkningar

Beräkningar som presenteras i tabeller, grafer och löpande i rapporten baseras på data från Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Universitetskanslersämbetet, Budgetpropositioner 2017-2023, lärosätenas årsredovisningar 2017-2023 samt tidigare rapporter från SULF om urholkningen.

Sveriges universitetslärare och forskare

Ferkens gränd 4
111 30 Stockholm
kansli@sulf.se
08 505 836 00